

Beleidsaanbevelingen over onderwijs aan kinderen met ernstige en meervoudige beperkingen

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Bekrachtigd door het Vast Bureau op 2 juli 2015

Vorbereiding: voorbereid door de commissies Buitengewoon Basisonderwijs en Buitengewoon Secundair Onderwijs onder voorzitterschap van Willy Claes, met input van de commissie Leerlingenbegeleiding

Dossierbeheerder(s): Laura De Soomer

1 Situering

In 2006 publiceerde de Vlor zijn visie uit over onderwijs aan kinderen met ernstige en meervoudige beperkingen.¹ De raad bracht daarover in 2008 een advies uit.² De overheid nam sindsdien geen structurele en organisatorische maatregelen en voorzag evenmin specifieke financiering en een gunstiger normenstelsel om het nodige begeleidingscomfort op het onderwijskundige, therapeutisch en verzorgend vlak te kunnen bieden aan kinderen en jongeren met ernstige meervoudige beperkingen.

In de tussentijd ging wel het M-decreet, het decreet betreffende het onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in voege. Dat voorziet echter geen:

- betere samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn om te streven naar een geïntegreerd en complementair onderwijs- en zorgaanbod voor deze doelgroep;
- mogelijkheid tot meer differentiatie binnen de types van het buitengewoon onderwijs om ondersteuning te creëren op maat van elke leerling (niet alle kinderen en jongeren in een bepaald type hebben een even grote behoefte aan orthopedagogische, onderwijskundige, verpleegkundige, medische zorg en ondersteuning)

De Vlor wil de doelgroep van kinderen met ernstige en meervoudige beperkingen opnieuw onder de aandacht brengen en geeft onderstaande beleidsaanbevelingen weer.

2 Doelgroep

Deze aanbevelingen hebben betrekking op kinderen en jongeren met 'ernstige en meervoudige beperkingen'. Het gaat om kinderen die op meerdere domeinen van hun functioneren zeer ernstige beperkingen ondervinden. Minimaal is er sprake van een combinatie van de volgende drie (groepen van) beperkingen:

- Ernstige cognitieve beperkingen;
- Ernstige tekorten in sociaal aanpassingsgedrag;
- Ernstige tekorten op het vlak van sensomotorisch functioneren.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, [Visietekst over het onderwijs aan kinderen met ernstige en meervoudige beperkingen](#)

² Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs, [Advies over onderwijs aan kinderen en jongeren met ernstige meervoudige beperkingen](#)

3 Beleidsaanbevelingen

- 1 Het beleid moet het **recht op een geïntegreerd en complementair onderwijs- en zorgaanbod** voor alle kinderen en jongeren met ernstig meervoudige beperkingen **erkennen** en dit recht ook zijn **uitwerking geven in het gevoerde beleid**.
- 2 **Onderwijs en Welzijn** hebben een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** in het realiseren van een complementair en geïntegreerd onderwijs- en zorgaanbod voor de doelgroep.
- 3 Er moet **flexibiliteit** zijn in de mogelijkheden **waar** het bovengenoemde aanbod voor de doelgroep gerealiseerd wordt.
- 4 De overheid staat ervoor in dat zowel de onderwijs- als de welzijnsorganisaties over **voldoende financiële middelen** (voor personeel en infrastructuur) beschikken om tegemoet te kunnen komen aan de intensieve ondersteuningsnoden van deze doelgroep. Daarnaast moet het voor deze doelgroep mogelijk zijn om de **omkadering vanuit Onderwijs en Welzijn gecombineerd en op maat in te zetten**.
- 5 Het **CLB** moet voor deze doelgroep een **aangepaste weging** kunnen krijgen om alle opdrachten voor deze doelgroep naar behoren te kunnen uitvoeren.
- 6 Zowel in **opleidingen** van leerkrachten, therapeuten en begeleiders die met deze doelgroep zullen werken, als in het aanbod van **interne vorming en navorming** moet meer aandacht gaan naar onderwijs en ondersteuning van deze doelgroep

Concretere uitwerking van de beleidsaanbevelingen:

- 1 Het beleid moet het **recht op een geïntegreerd en complementair onderwijs- en zorgaanbod** voor alle kinderen en jongeren met ernstig meervoudige beperkingen **erkennen** en dit recht ook zijn **uitwerking geven in het gevoerde beleid**. Dit omvat zowel het recht op onderwijs, als het recht op zorg. De verhouding tussen het onderwijs- en zorgaanbod kan doorheen de tijd variëren en interindividueel sterk verschillen. Daarom is er nood aan:
 - een geïndividualiseerd programma vanuit een multidisciplinaire benadering, waarin de componenten onderwijs, therapie en zorg op elkaar afgestemd zijn, op basis van grondige en systematische beeldvorming en individuele handelingsplanning. Hierbij is er aandacht voor:
 - een naadloze overschakeling van deeltijds naar voltijds gebruik van onderwijs;
 - een naadloze overgang van basis- naar secundair onderwijs;
 - opvang buiten de schooltijden en tijdens vakantieperioden.
 - een projectmatige en thematische aanpak vanuit de ontwikkelingsdoelen type 2;
 - intensieve samenwerking met ouders.

- 2 **Onderwijs en Welzijn** hebben een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** in het realiseren van een complementair en geïntegreerd onderwijs- en zorgaanbod voor de doelgroep. Er is een sterkere netoverschrijdende, flexibele en intensieve samenwerking nodig zijn tussen onderwijs- en welzijnsvoorzieningen en eventueel met andere relevante sectoren. Noodzakelijke maatregelen daarbij zijn:
- het uitwerken van een globaal regelgevend kader voor deze gezamenlijke opdracht;
 - het voorzien van een convenant tussen Onderwijs en Welzijn waarin de aard en de modaliteiten van de samenwerking gestipuleerd zijn en eventueel overleg plegen met andere relevante sectoren (mobiliteit, gezondheid, ...);
 - het uitwerken van een wederzijds afgestemd opname- en inschrijvingsbeleid;
 - de samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn op diverse domeinen mogelijk maken.
- 3 Er moet flexibiliteit zijn in de mogelijkheden **waar** het bovengenoemde aanbod voor elk kind uit de doelgroep gerealiseerd wordt:
- Het aanbod kan geïntegreerd op één locatie of complementair op meerdere plaatsen aangeboden worden. Personeel van welzijnsorganisaties moet inzetbaar zijn in de schoolcontext, maar het moet tevens mogelijk zijn om het geïntegreerde onderwijs- en zorgaanbod aan te bieden in de infrastructuur van de welzijnsorganisatie;
 - Dit impliceert een adequate spreiding van onderwijs- en welzijnsorganisaties die deze doelgroep opvangen: blinde vlekken moeten ingevuld worden vanuit een duidelijk engagement van zowel Onderwijs als vanuit Welzijn;
 - Dit veronderstelt een aangepast en individueel vervoer voor de leerling.
 - Dit aanbod voorzien veronderstelt een aangepaste infrastructuur;
 - Ook thuis verblijven met extra ondersteuning moet tot de mogelijkheden behoren.
- 4 De overheid staat ervoor in dat zowel de onderwijs- als de welzijnsorganisaties over **voldoende financiële middelen** (voor personeel en infrastructuur) beschikken om tegemoet te kunnen komen aan de intensieve ondersteuningsnoden van deze doelgroep. Daarnaast moet het voor deze doelgroep mogelijk zijn om **de omkadering vanuit Onderwijs en Welzijn gecombineerd en op maat in te zetten**. Dit vergt:
- extra financiële middelen voor personeel en infrastructuur;
 - het voorzien in personeel op maat van de doelgroep:
 - zorgen voor een vast team van vertrouwde leerkrachten en begeleiders;
 - het voorzien van een multidisciplinair team met leerkrachten, begeleiders/kinderverzorgers, therapeuten, orthopedagoog/psycholoog, verpleegkundige, maatschappelijk werker, technische kracht;
 - het voorzien van een doeltreffende omkadering voor zowel de inzet van meerdere personeelsleden tegelijkertijd in een groep als de mogelijkheid tot één-op-éénbegeleiding;
 - bilaterale afspraken tussen Onderwijs en Welzijn over de gecombineerde inzet van middelen;
 - een debat over de inzetbaarheid van middelen en personeel op maat van de doelgroep, in overleg met de vakorganisaties;

- een indicatiestelling en toewijzing waardoor voor deze doelgroep de leerlinggebonden middelen vanuit Onderwijs en de middelen vanuit Welzijn (aanvullende opvang, behandeling en begeleiding) tegelijkertijd kunnen toegewezen worden.
- 5 Het **clb** moet voor deze doelgroep een **aangepaste weging** kunnen krijgen om alle opdrachten inzake dossiervorming, opvolging, onderzoek en indicatiestelling, medische begeleiding en brugfunctie naar andere diensten voor deze doelgroep naar behoren te kunnen uitvoeren. Deze opdracht veronderstelt een aangepaste financiering.
- 6 Zowel in **opleidingen** van leerkrachten, therapeuten en begeleiders die met deze doelgroep zullen werken, als in het aanbod van **interne vorming** en **navorming** moet meer aandacht gaan naar onderwijs en ondersteuning van deze doelgroep.